

การพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในจังหวัดเชียงใหม่
The Development of Code of Ethics of Teaching Profession
for Art Student Teachers Through the Information
Technology System in Chiang Mai Province

สายพิน สังกิตศิลป์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Saipin Sungkitsin
Chiang Mai Rajabhat University
E-mail: saipin_sun@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน และศึกษาผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 36 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐาน, แบบทดสอบความรู้, แบบประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครู, แบบสังเกตการทำงาน และแบบบันทึกการติดตามการดำเนินงาน โดยข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน พบว่า 1) ด้านสังกัด นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด ร้อยละ 66.6 2) ข้อมูลทั่วไป เป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 52.77 และเพศชาย ร้อยละ 47.22

* ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 19 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2566

3) ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอน ทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 สอนวิชาทัศนศิลป์ มากที่สุด ร้อยละ 96.6 จัดการเรียนการสอนศิลปะแบบปฏิบัติ มากที่สุด ร้อยละ 66.7 มีการจัดเนื้อหาระหว่าง ทฤษฎี : ปฏิบัติ ในปริมาณที่ 50:50 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 มีการใช้สื่อ Power Point ประกอบการสอน มากที่สุด ร้อยละ 73.3 และมีการประเมินผลโดยให้นักเรียนถ่ายภาพและส่งผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด ร้อยละ 83.3

2. ผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.93$) ทั้งนี้ นักศึกษามีจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ มากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.88$)

คำสำคัญ: จรรยาบรรณวิชาชีพครู; นักศึกษาครูศิลปะ; ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

This research aimed to examine fundamental information in teaching and learning management and to investigate the effects of developing code of ethics of teaching profession for art student teachers through the information technology system according to the action research process. The sample group in this research consisted of 36 fifth-year students studying in the art education program. They were selected by using purposive sampling method. The research instruments were a basic information record form, a knowledge test, a code of ethics of teaching profession assessment form, a work synthesis form, and an operation tracking record form. The qualitative data were analyzed based on content analysis, whereas the quantitative data were statistically analyzed for percentage, mean, and standard deviation.

The research results were summarized as follows:

1. According to the fundamental information in teaching and learning management, it was found that 1) Affiliation: the majority of students practiced their teaching professional experience in schools which were under the Basic Education Commission, 66.6%. 2) General information: most of the students were female, 52.77%, whereas 47.22% of students were male. 3) The condition of teaching and learning: there was the teaching in Mattayom 1 (grade 7) to Mattayom 3 (grade 9) the most, 46.7%.

The course of visual arts was taught the most, 96.6%. Practical art instruction was provided the most, 66.7%. Contents were organized between theory: practice in a volume of 50:50 the most, 46.7%. Power point media was used for teaching the most, 73.3%. Lastly, assessments were made the most by asking students to take pictures and send them back online, 83.3%.

2. According to the effects of developing code of ethics of teaching profession for art student teachers, overall it was found at the highest level. ($\bar{x}$ = 4.93) The students had the most ethical behavior towards professional colleagues. ($\bar{x}$ = 5.00) However, they had the least professional ethics. ($\bar{x}$ = 4.88)

Keywords: Code of ethics of teaching profession; Art student teachers; Information technology system

บทนำ

วิชาชีพครูถือเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพที่ใช้วิธีการแห่งปัญญาและมีลักษณะเฉพาะด้านในการให้บริการแก่สังคมที่ต่างจากวิชาชีพอื่น ต้องผ่านการศึกษอบรมในสถาบันการศึกษามาอย่างดีและมีการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเพื่อควบคุมความประพฤติ มาตรฐาน และคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ มีเอกลักษณ์และเสรีภาพทางวิชาชีพที่จะแสดงความคิดเห็นอันเป็นคุณประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ได้ให้ความสำคัญแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการดำเนินการปฏิรูปประเทศ ข้อ จ. ด้านการศึกษา (3) ว่า “ให้มีกลไกและระบบการผลิตคัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบกรวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง...” ครูที่ดีจึงจำเป็นต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู จึงจะสามารถอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีได้ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝัง ส่งเสริม และพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู ตั้งแต่กระบวนการผลิตการเข้าสู่วิชาชีพ และระหว่างประกอบวิชาชีพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงจะได้ครูดี ครูมีคุณภาพ นำเคารพ นับถือ เป็นที่รักของศิษย์ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

จากงานวิจัยของ ศักดิ์ชาย เพชรช่วย, พันธศักดิ์ พลสารมัย และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2560) พบว่า แนวปฏิบัติที่ดีของการผลิตครูจากโครงการผลิตครูในประเทศไทย ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การคัดเลือกคนเก่งที่มีผลการเรียนดี มีความศรัทธาในวิชาชีพครู มีความประพฤติดี มีทุนการศึกษาระหว่างเรียน

มีการรับรองการบรรจุเข้าทำงานตามภูมิสำเนา ด้านกระบวนการ ได้แก่ การคัดเลือกสาขาวิชาที่ขาดแคลนตามความต้องการใช้ครูของหน่วยงานในประเทศ การจัดหลักสูตรที่เหมาะสมในแต่ละสาขาวิชา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เข้มข้น มีอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศมาดูแลใกล้ชิด การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรระหว่างเรียนภาคฤดูร้อนตลอดหลักสูตร ด้านผลผลิต ได้แก่ บรรลุครูดี ครูเก่ง มีความศรัทธาในวิชาชีพครู ทำงานเป็นครูในพื้นที่ภูมิสำเนา มีการติดตามความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพครูหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) ได้ให้แนวทางในการผลิตครูในอนาคตว่า ต้องผลิตครูตามความต้องการของประเทศมีความเหมาะสมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการคิดวางแผนเป็นระบบตั้งแต่การเตรียมนิสิต การจัดระบบนิเทศ การคำนึงถึงสถานที่ฝึกประสบการณ์ ซึ่งอาจไม่ใช่เฉพาะโรงเรียนเท่านั้น แต่เพิ่มแหล่งฝึกประสบการณ์ที่หลากหลาย กระบวนการเรียนการสอนของคณาจารย์ต้องลดบทบาทการสอน ทำหน้าที่เป็นกระบวนการ (Facilitator) ลดการบรรยายในชั้นเรียน ใช้สื่อเทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูลเพิ่มขึ้น เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้กระบวนการกลุ่ม การจัดการความรู้ การฝึกประสบการณ์ในการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะอื่นๆ ที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพครูและการดำรงชีวิต อีกทั้งปลูกฝังจิตวิญญาณของความเป็นครู สร้างครูให้มีหัวใจเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงการผลิตครูในปัจจุบันว่า แม้จะมีความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปมากแต่ยังไม่ก้าวหน้าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นคณาจารย์ของสถาบันครุศึกษาต้องคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายควบคู่กับการพัฒนาทางกายภาพมีความจำเป็นต้องร่วมกันคิดและร่วมกันทำเพื่อให้เกิดปรากฏการณ์ซึ่งระบุไว้ดังต่อไปนี้ ในข้อ 6 ครุศึกษามีความเชื่อเรื่องการแบ่งปัน กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มและการจัดการความรู้ จึงมีความสำคัญ การฝึกเปิดใจในก้าวต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง การฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และทักษะอีกหลากหลายที่นักศึกษาครูต้องฝึกฝนตลอด 5 ปีที่ศึกษา และข้อ 11 การปลูกฝังจิตวิญญาณของความเป็นครู ควรมีแผนที่ชัดเจน คือ การพัฒนาครูให้มีหัวใจเป็นมนุษย์ (Humanized Educare) นอกจากนี้ วิภาณ พานิช (2554) ได้ให้ข้อคิด ถึงครูในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องเป็น “ครูเพื่อศิษย์” กล่าวคือครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอนไปที่การเรียนรู้ (ทั้งของศิษย์และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครูต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูผู้สอน” (Teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (Learning Facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าที่นี้ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional Learning Community) นั่นคือ ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องยึดหลักสอนน้อย เรียนมาก การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills)

E-PLC เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนด้วยความเชื่อว่าการเรียนรู้ของครูนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสร้างประสบการณ์และมีการบูรณาการหลักจรรยาบรรณของวิชาชีพครูสู่การปฏิบัติการสอน โดยยึดการปฏิบัติจริงให้เกิดเป็นตัวอย่างและเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีครูประจำการเป็นผู้นำและกำกับดูแลเป็นแบบอย่าง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564) นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ ชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ (2560) พบว่า ในด้านการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนนักศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีในสถาบันการผลิตครูเพิ่มขึ้นประมาณสองเท่าตั้งแต่ปีการศึกษา 2553-2556 การใช้ครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ความก้าวหน้าและมั่นคงในการทำงาน และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ส่วนการพัฒนาครูมีปัญหาเชิงระบบที่สำคัญคือการพัฒนาครูไม่ยืดสมรรถนะ เน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ขาดนวัตกรรมการพัฒนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาสู่มืออาชีพ ไม่มีระบบการพัฒนาครูใหม่โดยเฉพาะครูผู้ช่วย ขาดระบบเชื่อมโยงระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู เนื่องจากเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรของชาติ เป็นอาชีพที่สร้างคนให้เป็นคนดี มีความรู้ ครูที่ดีจะต้องเป็นครูที่ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู พัฒนาตนเองอยู่เสมอในด้านวิชาการและวิชาชีพ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัลยาณมิตร โดยการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้กันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสำคัญ แม้ว่าครูจะมีความแตกต่างกันแต่สามารถเรียนรู้กระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ผู้วิจัยหวังว่างานชิ้นนี้จะช่วยพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูของนักศึกษาครูศิลปะ ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีความรู้ และเป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ศิลปะ
2. เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมุ่งพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูใน 9 ด้าน คือ 1) ศิลปะในตัวครู 2) การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ 3) ครูสร้างตน 4) นักเรียนเปรียบเสมือนสมาชิกในครอบครัวครู 5) ครูคือผู้ส่งเสริมในความก้าวหน้าและความสำเร็จของนักเรียน 6) คำสอนที่ไร้เสียง 7) ไม่เรียกรู้อยู่ยุค 4.0 8) พลังสามัคคี 9) แตกต่างไม่แตกต่าง โดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านการส่งชิ้นงานด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบ KSP-Lin โดยมีวิธีการ ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 36 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ED 5801 การปฏิบัติการสอนสาขาวิชาเฉพาะในสถานศึกษา 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 และออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาจำนวน 36 คน และ อาจารย์นิเทศ สาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 5 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Samples)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้ 1) แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา มีลักษณะข้อคำถามแยกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. สังกัดของสถานศึกษา 2. ข้อมูลทั่วไป และ 3. ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้ 2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ PLC และภารกิจในโครงการ E-PLC จำนวน 15 ข้อ 15 คะแนน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้ 3) แบบประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ (โดยครูพี่เลี้ยง) มีลักษณะเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครู 5 ด้าน คือ จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.94 4) แบบสังเคราะห์ชิ้นงานจากการดำเนินงานสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สาขาวิชาศิลปศึกษา มีลักษณะเป็นประเด็นการคัดเลือก 1. การปฏิบัติการสอนที่ดีที่สุด 5 ประเด็น คือ ชื่อ Model Teacher, เจ้าของผลงาน, วิชา, ระดับชั้น, จำนวนนักเรียน, ปัญหาของผู้เรียนที่ต้องการแก้ไขที่ระบุได้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาผู้เรียนที่ชัดเจนที่สุด และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. ลักษณะการถ่ายทอดจรรยาบรรณวิชาชีพครู จากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ 3. บทเรียนที่นักศึกษาได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้ 5) แบบบันทึกการติดตามการดำเนินงาน E-PLC สาขาวิชาศิลปศึกษา มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ได้แก่ สภาพปัญหาการศึกษาบทเรียนจรรยาบรรณวิชาชีพครู สภาพปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการ PLC แนวทางที่นักศึกษาใช้ในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย จำแนกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการและวางแผน (Plan) โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยประชุมชี้แจงและการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการดำเนินงานในกระบวนการ E-PLC จากนั้นทำการทดสอบเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วสร้างกลุ่มสังคมออนไลน์ (Line และ Microsoft Team) และให้นักศึกษาเข้ากลุ่มเพื่อใช้ในการให้คำปรึกษา การประชุมกลุ่ม การกำกับติดตามการดำเนินงานและคอยกำกับติดตามผลงานผ่านทางระบบออนไลน์ จากนั้นให้นักศึกษาสมัครเข้าเรียนรู้และทำกิจกรรมตลอดโครงการวิจัยผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (KSP E-PLC 64)

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการและให้การแนะนำ (Do and Coaching) ให้นักศึกษาดำเนินการเรียนรู้และดำเนินงานต่างๆ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้กำหนดไว้ในขั้นที่ 1 ดังนี้ ระยะที่ 1 สร้างทีม PLC และกำหนดตารางการดำเนินงานตลอดภาคการศึกษา ระยะที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและผลจากการสอนที่ผ่านมาโดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูพี่เลี้ยง แล้วดำเนินการกระบวนการเรียนรู้ (Lesson Study) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Communication : PLC) 3 ขั้นตอน คือออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ (Plan) จัดการเรียนรู้ (Do) และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ (See) จำนวนทั้งสิ้น 3 วงรอบ ระยะที่ 3 สรุปผลและสะท้อนผลการดำเนินงานกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ จากนั้นผู้วิจัยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามเหมาะสม (ผ่าน line)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบและกำกับติดตาม (Inspection and Monitoring) ผู้วิจัยกำหนดปฏิทินการดำเนินงานการประชุมกลุ่มนักศึกษาเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อกำกับและติดตามการดำเนินงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่องทาง Line, Microsoft Team และ ระบบ KSP E-PLC 64 จากนั้นสอบถามความคิดเห็นนักศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ และบันทึกการติดตามการดำเนินงาน E-PLC ของนักศึกษาพร้อมประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา แล้วตรวจชิ้นงาน

ของนักศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศว่าผ่านหรือไม่อย่างไรเพื่อส่งเคราะห์ชิ้นงาน และชิ้นงานที่ดีที่สุด

ขั้นที่ 4 การสะท้อนคิดและสรุปผล (Reflection and Conclusion) จัดประชุมเพื่อสะท้อนคิด การดำเนินงาน และสรุปผลการดำเนินงานตลอดภาคการศึกษา แล้วให้นักศึกษาประเมินตนเองและ ทำแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ และแบบทดสอบ วัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ จริยธรรมวิชาชีพครู และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ จากนั้น สรุปผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ พบว่า 1) ด้านสังกัด นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการศึกษา ขั้นพื้นฐานมากที่สุด ร้อยละ 66.6 และสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติน้อยที่สุด ร้อยละ 3.3 2) ข้อมูลทั่วไป เป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 52.77 และเพศชาย ร้อยละ 47.22 3) ข้อมูลสภาพ การจัดการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษาทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 และระดับชั้นอื่นๆ ละครัน ร้อยละ 3.3, สอนวิชาทัศนศิลป์ มากที่สุด ร้อยละ 96.6 และสอนวิชา ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ร้อยละ 3.3, มีการจัดการเรียนการสอนศิลปะแบบปฏิบัติ มากที่สุด ร้อยละ 66.7 และเนื้อหาในหนังสือน้อยที่สุด ร้อยละ 3.3, มีการจัดเนื้อหาระหว่าง ทฤษฎี : ปฏิบัติ ในปริมาณที่ 50 : 50 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 และ 100 : 0 น้อยที่สุด, มอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติผลงานมากที่สุด ร้อยละ 50 และอื่น ๆ ได้แก่ ใบงาน, ใบความรู้, รายงาน, ร้อยละ 3.3, มีการใช้สื่อ Power Point ประกอบ การสอนมากที่สุด ร้อยละ 73.3 และมีการใช้สื่ออื่น ๆ ได้แก่ สื่อทำมือ, หนังสือ ร้อยละ 3.3 นอกจากนี้ มีการประเมินผลโดยให้นักเรียนถ่ายภาพและส่งผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด ร้อยละ 83.3 และให้นักเรียน ส่งผลงานหรือใบงานจริง ร้อยละ 16.7

2. ผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	จรรยาบรรณวิชาชีพครู	ค่าสถิติ		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D.	
1	จรรยาบรรณต่อตนเอง	4.92	0.16	มากที่สุด
2	จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ	4.88	0.35	มากที่สุด
3	จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ	4.94	0.17	มากที่สุด
4	จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด
5	จรรยาบรรณต่อสังคม	4.92	0.28	มากที่สุด
รวม		4.93	0.04	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพครูรวมทุกหมวดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.93$, S.D. = 0.04) โดยนักศึกษามีจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาได้แก่จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ($\bar{x} = 4.94$, S.D. = 0.17) จรรยาบรรณต่อตนเองและจรรยาบรรณต่อสังคม มีค่าเท่ากัน ($\bar{x} = 4.92$, S.D. = 0.16, S.D. = 0.28) ตามลำดับ และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.88$, S.D. = 0.35) เนื่องจากนักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูในเชิงบวก และการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีความรู้ และเป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่ดีขึ้น นอกจากนี้ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการยังช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน พบว่า 1) ด้านสังกัด นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด ร้อยละ 66.6 2) ข้อมูลทั่วไป เป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 52.77 เป็นเพศชาย ร้อยละ 47.22 3) ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอน ทำการสอนในระดับชั้น ม.1-3 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 สอนวิชาทัศนศิลป์ มากที่สุด ร้อยละ 96.6 จัดการเรียนการสอนศิลปะแบบปฏิบัติ มากที่สุด ร้อยละ 66.7 มีการจัดเนื้อหาระหว่าง ทฤษฎี : ปฏิบัติ ในปริมาณที่ 50 : 50 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 มีการใช้สื่อ Power Point ประกอบการสอน มากที่สุด ร้อยละ 73.3 และมีการประเมินผลโดยให้นักเรียนถ่ายภาพและส่งผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด ร้อยละ 83.3 ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิธร อินตุน และอรกมล สุวรรณประเทศ (2565) พบว่า นักศึกษาครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับดี และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บริการ

วิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่าการออกแบบจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบริการวิชาการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ งานวิจัยของ พรพิมล แก้วพุ่มรังสี (2563) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับระบบอีเลิร์นนิ่งของนักศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ปัจจัยด้านความบันเทิงในการใช้งาน ปัจจัยด้านการเอาใจใส่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางเทคนิค และปัจจัยด้านความคาดหวังในความหมาย

2. ผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ พบว่า นักศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพครูรวมทุกหมวดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.93$, S.D. = 0.04) โดยนักศึกษามีจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมา ได้แก่ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ($\bar{x} = 4.94$, S.D. = 0.17) จรรยาบรรณต่อตนเองและจรรยาบรรณต่อสังคม มีค่าเท่ากัน ($\bar{x} = 4.92$, S.D. = 0.16, S.D. = 0.28) ตามลำดับ และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.88$, S.D. = 0.35) เนื่องจากนักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูในเชิงบวก และการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีความรู้ และเป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี ไสยรินทร์, จินณวัตร ปะโคทั้ง และ ญัฐกิตต์ สวัสดิ์ไธสง (2564) ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่าการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสูงขึ้นในระดับมากที่สุด และสัมพันธ์กับงานวิจัยของ วิจิตรา สามาอาพัฒน์ (2564) พบว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูมาเป็นแนวทางในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร และแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันระหว่างครูผู้สอน อันจะนำไปสู่การพัฒนาครู และพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ งานวิจัยของ มนตรี แยมกสิกร, อมลวรรณ วีระธรรมโม และวิลาลย์ โพธิ์ทอง (2564) ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายกิจกรรม E-PLC ควรเป็นกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมความเป็นครูในหลักสูตรการผลิตครูในระดับสถาบันผลิตครูทุก ๆ หลักสูตร เป็นกิจกรรมในเชิงให้สัตยาบันนักศึกษาทุกคนจะต้องผ่านกิจกรรมนี้ก่อนสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ เพ็ญพนอ พ่วงแพ, อนงค์พร สมานชาติ และ กัลยา เทียนวงศ์ (2562) พบว่า คณะศึกษาศาสตร์ ควรพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้ภาษาอังกฤษ ด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการทำงานเป็นทีม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมทุกฝ่ายอย่างทั่วถึง ทั้งฝ่ายอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และโดยเฉพาะนักศึกษาศิลปะให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู

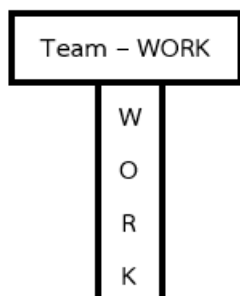
ด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มีใจเปิดกว้างในการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ และต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้ก้าวทันต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาในทุกด้าน ให้ความร่วมมือกันช่วยเหลือ ดูแล เอาใจใส่ ให้คำแนะนำ และติดตามผลการดำเนินงานของนักศึกษาอยู่เสมอ เพื่อให้ผลการดำเนินงานสำเร็จลุล่วง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและหาแนวทางให้นักศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูของตนเอง อย่างสม่ำเสมอก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูของนักศึกษาให้ง่ายและสะดวกกับงานใช้งานตามวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ได้ค้นพบ Team-WORK ในระหว่างดำเนินการวิจัยจนเสร็จสิ้นกิจกรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่มีความหมาย ดังนี้ 1) ตัว T ในภาพใหญ่ T = Teacher คือ ครู 2) Team – WORK = Teamwork คือการทำงานเป็นทีม 3) W = Work คือ การทำงาน 4) O = Observation คือ การสังเกต 5) R = Responsibility คือ ความรับผิดชอบ 6) K = Knowledge คือ ความรู้ ดังนั้น Team-WORK เป็นแนวทาง

ในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งความเป็นครู T ในภาพใหญ่นั้น หมายถึง “ครู” (ครูนิเทศก์, ครูพี่เลี้ยง และครูฝึกสอน) ทุกคนต่างมีภาระและหน้าที่ในความเป็นครูด้วยบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันแต่ทุกคนคือผู้ร่วมวิชาชีพครู ที่ต้องมาทำงานร่วมกันเพื่อหนุนเสริมครูฝึกสอนที่จะเป็นไปครูที่ดีในอนาคตต่อไป ทั้งนี้แม้จะอยู่ในบทบาทที่ต่างกันแต่ทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน คอยสังเกตซึ่งกันและกันเพื่อการพัฒนาและช่วยเหลือกันอยู่เสมอ ด้วยความรับผิดชอบในหน้าที่ “ครู” ที่จะต้องเป็นครูที่เฝ้าหาความรู้ในรอบด้าน และที่สำคัญจะต้องเป็นครูที่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกศิษย์ในบทบาทหน้าที่ครูของตนเองสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนิตา รัชพลเมือง และคณะ. (2560). การศึกษาสภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครู การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต. *วารสารครุศาสตร์*, 45(3), 17-33.
- พรพิมล แก้วพุ่มรังสี. (2563). การศึกษาปัจจัยการยอมรับระบบอีเลิร์นนิ่งของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารการพัฒนางานประจำสัปดาห์วิจัย*, 7(1), 48-54.
- เพ็ญพนา พ่วงแพ, อนงค์พร สมานชาติ และกัลยา เทียนวงศ์. (2562). การศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(5), 117-127.
- มนตรี แยมกสิกร, อมลารรณ วีระธรรมโม และวิลาวัลย์ โพธิ์ทอง. (2564). หลักการและระบบปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพครูผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 41(2), 1-12.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจิตรา สามาอาพัฒน์. (2564). การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(2), 42-51.
- ศศิธร อินต๋น และอรกมล สุวรรณประเทศ. (2565). การศึกษาความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาครูระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 16(3), 212-227.
- ศักดิ์ชาย เพชรช่วย, พันธศักดิ์ พลสารมัย และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2560). แนวปฏิบัติที่ดีของโครงการผลิตครูในสถาบันผลิตครูในสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(1), 307-320.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2554). ครูศึกษากับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ไสยรินทร์, จิณณวัตร ปะโคทัง, และณัฐกิตติ์ สวัสดิ์ไธสง. (2564). รูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(6), 2531-2540.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2564). คู่มือการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ประจำปี 2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). สถานภาพการผลิตและการพัฒนาครูในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค จำกัด.